

ללמד המקום

Parasha Toledot תולדות Generaties. Bereshiet (Genesis) 25:19-28:9

Hoe Esau Rome werd

In de parasha van deze week, Toledot, maken we kennis met de tweelingzonen van Itzhak: Jacob en Esau. De Torah vertelt ons hoe de jongens opgroeiden, Esau werd een “man van het veld”, terwijl Jacob daartegen “een onschuldige man was die in tenten zat” Bereshiet (Genesis) 25:27. In de rabbijnse literatuur krijgt Esau echter een zeer negatieve uitstraling toegeschreven. Dit terwijl de Torah hem niet echt als een slechterik afschildert. En toch wordt hij in de buitenbijbelse teksten afgeschilderd als het ergste soort mens.

Neem bijvoorbeeld de eerste interactie tussen Jakob en Esau waarover de Torah vertelt. Esau komt extreem moe terug van het veld. Op dat moment is Jacob een stoofpot aan het koken. Esau vraagt zijn broer om wat eten, en Jacob eist in ruil dat Esau zijn eerstgeboorterecht opgeeft. Dat wil dus zeggen zijn status als eerstgeborene en de privileges die daarmee gepaard gaan. Esau is het daarmee eens omdat hij zegt “zie, ik sta op het punt te sterven” Bereshiet (Genesis) 25:32. Deze duidelijke tekst van de Torah doet het net lijken alsof Jacob misbruik maakte van Esau's bijna fatale vermoeidheid en hem daardoor verleidde zijn geboorterecht te verkopen. Dit wordt later bevestigd wanneer Esau zegt dat Jakob hem had bedrogen Bereshiet (Genesis) 27:3, wat impliceert dat Esau er nooit echt vanaf wilde komen.

Toch lijken de Torah commentaren het verhaal op zijn kop te zetten. Als Esau uitgeput terugkomt van het veld, is dat niet omdat hij net terug is van een moeilijke jacht, maar eerder omdat hij, zoals Rasji hierbij opmerkt, net terug is van het plegen van een moord! Wanneer Esau zegt: “Ik ga sterven”, is dat niet omdat hij op dat moment op de rand van de dood stond, maar juist omdat hij zich helemaal niets aantrok van het geboorterecht. Hij koos ervoor om te leven volgens het oude gezegde van “eet”, drink en wees vrolijk, want morgen sterven we”. Dit is een heel ander perspectief op hetzelfde verhaal.

Een ander voorbeeld is ook wanneer Jacob vele jaren later terugkeert naar het Heilige Land en Esau hem tegemoet komt. Jacob gaat ervan uit dat Esau hem wil doden en bereidt zich voor op deze strijd. In plaats daarvan lijkt Esau zijn broer echt te hebben gemist en rent dan ook vervolgens naar hem toe, ‘hem omhelzend, om zijn nek vallend en hem kussend’ Bereshiet (Genesis) 33:4. Nogmaals, sommige commentaren draaien deze woorden op hun kop en zeggen dat Esau zijn broer niet echt liefdevol kuste, maar hem in werkelijkheid beet! Rasji's commentaar op dit vers citeert beide versies. Hij besluit met het citeren van rabbijn Sjimon bar Yochai, waarin hij stelt dat hoewel Esau feitelijk Jakob haat, hij op dat moment werkelijk van zijn broer hield. We komen dan bij de vraag terecht hoe erg was Esau eigenlijk?

Het goede zien in Esau

Zo heel af en toe lezen we dan ook over Esau's goede eigenschappen. De Midrasj (Devarim Rabba 1:15) stelt dat niemand zijn ouders beter eerde dan Esau. Dit blijkt ook uit een eenvoudige lezing van de Torah, waar we zien dat Esau altijd klaarstaat om de wensen van zijn ouders te vervullen. Zodra hij bijvoorbeeld hoort dat zijn ouders niet tevreden zijn met zijn vrouwenkeuze, gaat hij onmiddellijk trouwen met iemand die zij misschien wel goedkeuren Bereshiet (Genesis) 28:8-9.

We zouden ons kunnen afvragen waarom zijn ouders hem niet vanaf het begin eenvoudigweg vertelden dat zijn oorspronkelijke vrouwenkeuze niet goed was? Waarom lieten ze hem überhaupt met hen trouwen? Als Esau werkelijk de persoon was die zijn ouders het meest eert, zou hij ook dan zeker naar hen geluisterd hebben! We zouden hieruit kunnen opmaken dat Esau's ouders niet al te veel moeite in hem stopten. Het lijkt bijna alsof Rebecca haar zoon heeft opgegeven vanaf het moment dat ze de profetie over de tweeling in haar buik hoorde. De Torah zegt eigenlijk bijna hetzelfde als er

ללמד המקום

staat, vlak na de geboorte van de tweeling dat “Itzhak van Esau hield omdat zijn wild in zijn mond zat, maar Rebekka hield van Jakob.” Rebekka toonde alleen genegenheid voor Jakob, terwijl Isaaks liefde voor Esau blijkbaar voorwaardelijk was. Natuurlijk voelen kinderen altijd de innerlijke gevoelens van hun ouders aan, en het lijkt geen twijfel dat Esau het gebrek aan zorg van zijn ouders voor hem ook voelde. Is het dan een wonder dat hij zo zijn best deed om hen tevreden te stellen?

Vanuit dit perspectief gezien begin je zelfs medelijden met Esau te krijgen. Hoe kan iemand Esau's oprechte woorden lezen nadat zijn zegen is afgenomen en vervolgens niet vervuld worden van empathie? Toen Esau de woorden van zijn vader hoorde, slaakte hij een luide en bittere kreet en zei tegen zijn vader: 'Zegen mij ook, o mijn vader. Heb je geen zegen meer voor mij?' Bereshiet (Genesis) 27:34-36.

Esau kreeg vanaf het begin af aan een slechte deal. Hij werd anders geboren, niet alleen wat betreft uiterlijk maar ook met een serieuze levensuitdaging. Hij was vanaf zijn geboorte begiftigd (of vervloekt) met een bijzonder sterke yetzer hara (kwade neiging). Zijn lot was al voorspeld en zijn ouders geloofden het. Ze investeerden daarom weinig in hem. En het lijkt erop dat het enige wat hij ooit wilde was hen trots maken.

Dit is overigens een van de grootste problemen met waarzeggerij, en waarom de Torah zo onvermurwbaar is in het niet raadplegen van welke helderziende dan ook. De woorden van de paranormaal begaafde zullen, ook al zijn ze volkomen verkeerd de opvattingen van de persoon bepalen. Het lijkt veel op de uitspraak van de Talmud (Berakhot 55b) dat een droom in vervulling gaat afhankelijk van de manier waarop deze wordt geïnterpreteerd. Iemand gelooft de tolk en brengt die interpretatie onbedoeld over zichzelf heen. Het is een self-fulfilling prophecy.

Wie weet wat er zou zijn gebeurd als Rebecca nooit de moeite had genomen een profeet over haar zwangerschap te raadplegen? De Joodse traditie is er immers duidelijk over dat negatieve profetieën niet hoeven uit te komen. Alleen HaShem geeft zo'n profetie door om mensen te inspireren tot verandering, en zo het negatieve besluit af te wenden. Dat was ook precies het geval met Jona en zijn profetie over Ninevé. De mensen hoorden de waarschuwing, bekeerden zich en de profetie werd afgewend.

Misschien hadden Itzhak en Rebecca dit moeten doen. In plaats van Esau op te geven, hadden ze juist extra hard moeten werken om hem in de goede richting te leiden. De wijzen bevestigen immers ook dat Esau geen verloren zaak was, en stellen zelfs dat als Jacob zijn dochter Dinah had toegestaan met Esau te trouwen, zij hem hervormd zou hebben (zie bijvoorbeeld Beresheet Rabba 76:9).

Aan het einde keert Jacob terug naar het Heilige Land en in plaats van de oorlog met Esau die hij verwachtte, verwelkomt zijn broer hem terug met open armen. Hij huilt en mist hem echt. Esau heeft zijn broer opnieuw vergeven en begraaft het verleden. Hij hoopt voortaan in vrede bij zijn broer te kunnen leven en nodigt hem uit om gezamenlijk in Seir te wonen. Esau biedt aan om Jacob en zijn gezin veilig te begeleiden. Jakob wijst het aanbod echter af en spreekt tegen Esau. Hij zegt dat hij moet gaan en dat hij zich later bij hem zal voegen Bereshiet (Genesis) 33:14. Dit gebeurt echter nooit. Jacob is niet van plan om bij Esau te gaan wonen en zodra zijn broer vertrekt, gaat Jacob een heel andere koers. Esau wordt nog een laatste keer voor de gek gehouden.

We horen nog maar één keer over Esau in de Torah. En dit is als Itzhak sterft, Esau is aanwezig om zijn vader een behoorlijke begrafenis te geven Bereshiet (Genesis) 35:29. Het boek der Jubileën suggereert, waarin overigens Esau ook niet al te vriendelijk wordt afgebeeld, niettemin dat Esau zich aan het einde van zijn leven had bekeerd. Daar lezen we dan dat het zijn zonen waren die slecht werden en hem zelfs tot kwaaddoen dwongen (37:1-5). In het boek Jubilee vertelt Esau zijn ouders dat hij geen interesse heeft in het doden van Jacob, en dat hij met heel zijn hart van zijn broer houdt, meer dan wie dan ook (35:33).

ללמד המקום

De Torah vertelt ons uiteindelijk nooit verder wat er met Esau gebeurt. De Midrasj echter stelt dat hij er nog bij was toen Jacobs zonen hun vader kwamen begraven in de Grot van de Patriarchen. Esau probeerde hen tegen te houden, waarop Jakobs dove kleinzoon Husim hem onthoofde. (Een iets andere versie wordt ook gevonden in de Talmud, Sotah 13a.) Esau's hoofd rolde naar beneden in de Grot van de Patriarchen, terwijl de rest van zijn lichaam elders werd begraven. Wat dit ons misschien wil wel leren is het volgendet, hoewel Esau's lichaam inderdaad verwickeld was in zonde, was hij in zijn hoofd volledig gezond en had hij zeker het potentieel om een rechtvaardig man te zijn. Misschien had hij zelfs een van de voorvaders kunnen worden, vandaar zijn gedeeltelijke begrafenis in de grot van de Patriarchen. Uiteindelijk is het zo dat Esau niet zozeer een slechterik was maar meer een tragisch mislukte held.

Waarom werd Esau zo slecht?

Zoals we dus nu hebben gezien, schildert de Torah zelf Esau niet af als zo'n in en in slecht persoon. Anders gezien is het ook zo dat een van de 613 mitswot 'een Edomiet niet verachten, telt want hij is je broer'. Devariem (Deutr) 23:8. De Torah herinnert ons eraan dat de kinderen van Israël en de kinderen van Esau (beter bekend als Edomieten) broers en zussen zijn, en elkaar dan ook als zodanig moeten behandelen. Bijna een millennium later zegt de profeet Maleachi 1:2-3: Ik heb je liefde getoond, zei HaShem. Maar u vraagt: "Hoe heeft U ons liefde getoond?" Was Esau niet een broer van Jakob?" zegt HaShem: "Toch hield ik van Jakob, maar Esau heb ik verworpen"

De tekst gaat vervolgens verder met het onderscheid maken tussen Israël en Edom, en stelt dat hoewel Israël zal worden hersteld, Edom permanent zal worden uitgeroeid. We hebben deze profetie in de geschiedenis in vervulling zien gaan; Israël bestaat natuurlijk nog steeds, terwijl Edom al lang uit het historische record is verdwenen. De nakomelingen van Jacob blijven bloeien, terwijl die van Esau allang verdwenen zijn.

Tegen de tijd van de Talmud waren er geen echte Edomieten meer, dus begonnen de wijzen Edom te associëren met een nieuwe entiteit: het Romeinse Rijk. De wijzen geloofden zeker niet dat de Romeinen de directe genetische afstammelingen van Esau waren, maar eerder dat zij hun spirituele erfgenamen waren. Waarom legden de wijzen dit verband? Ik geloof dat de antwoorden bij koning Herodes de Grote liggen. Bedenk dat Herodes ongeveer tweeduizend jaar geleden regeerde als de door de Romeinen goedgekeurde marionettenkoning over Judea. Hij was een enorme tiran en wordt zowel in de joodse als in de christelijke traditie belasterd. De Talmud (Bava Batra 3b-4a) vertelt ook hoe Herodes alle rabbijnen in zijn tijd afslachtte, waardoor alleen Bava ben Buta overbleef, die hij ook nog eens blind had gemaakt. Pas later had Herodes een gesprek met Bava en besepte hij uiteindelijk hoe wijs de rabbijnen waren.

Herodes zei toen het volgende: 'Ik ben Herodes. Als ik had geweten dat de rabbijnen zo behoedzaam waren, had ik ze niet moeten vermoorden. Vertel me nu wat ik goed kan maken.' Bava ben Buta antwoordde: "Zoals jij het licht van de wereld hebt gedooft, (want zo worden ook Torah-wijzen genoemd) zoals er staat geschreven: 'Want het gebod is een licht en de Torah een lamp' Mishlei (Spreuken) 6:23, ga nu en let op het licht van de wereld dat is de Tempel, zoals geschreven staat: 'En alle volken worden erdoor verlicht.'" Yeshayahu (Jesaja) 2:2.

Herodes deed precies dat en renoveerde dus de tempel tot het mooiste gebouw aller tijden, volgens de Talmud. Het zou niet lang duren, aangezien diezelfde tempel binnen ongeveer een eeuw door zijn Romeinse opperheren zou worden verwoest. Wat velen vergeten of niet weten is dat Herodes geen inheemse Jood was maar een Idumeër. En "Idumea" was eenvoudigweg de Romeinse naam voor Edom. Herodes was een echte, rode Edomiet. Herodes nam de joodse monarchie over en begon aan de verschrikkelijke vervolgingen die het Romeinse Rijk waarvan hij dus deel uitmaakte. En ging maar al te graag verder met deze vervolgingen. Het lijkt daarom zeer waarschijnlijk dat de associatie tussen Edom en Rome op dat punt begon. Het volk had een hekel aan de Romeins-Edomitische tiran Herodes, die hen zo hardhandig vervolgde.

ללמד המקום

Nu was het ook gemakkelijker voor de wijzen om hun toorn over Edom en hun voorvader Esau te uiten. Esau werd helaas een symbool van de Romeinse onderdrukker. 'Esau' en 'Edom' waren dan ook codewoorden die werden gebruikt om minachtend over Rome te spreken. Dit werd gedaan om te voorkomen dat de autoriteiten in paniek raakten en nog strenger gingen optreden. Wanneer de wijzen over het kwaad van Esau spreken, verwijzen ze vaak in werkelijkheid naar het kwaad van het Romeinse Rijk. Het is daarom niet verrassend dat Esau gezien wordt als mogelijk de meest verguisende figuur in de Torah. Het is echter zo dat de Romeinen ongetwijfeld de meest verschrikkelijke entiteit waren in de tijd van de Talmud.

Shabbat Shalom
Jaacov

ha-makom.eu